

КОЛИ СТАНЕМО ЗРАЗКОВИМ НАРОДОМ?

Нині про події на київському Майдані на зламі 2013–2014 років можна почути вже як про «державний заколот», який спричинив «розруху і трагедію». В інтернеті можна натрапити на мем з «Діамантової руки» – «шеф, усе пропало!»...

Дискредитація волевиявлення українців почалася вже сім років тому, коли на Майдані почали збиратися перші протестувальники, які наважились висловити своє обурення проти дій влади, яка вирішила припинити співпрацю з Європейським союзом. Приміром, уже 17 листопада 2013 року біля пам'ятника Тарасові Шевченку у Львові відбулося віче на підтримку євроінтеграції України. На ньому голова Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих Петро Франко зазначив: «Ми – українська нація, яка повинна відстоювати свою незалежність, бо ми – європейська країна». У зверненні, ухваленому на вічі, йшлося про те, що в разі зриву підписання Угоди про асоціацію України з ЄС, львів'яни приєднаються до всеукраїнської акції протесту.

Алгоритм поведінки українця в критичній ситуації зафіксований майже на генетичному рівні – помстившись панові, втекти на Січ. «... та Січ давно припала нафталіном...» (Володимир Базилюк).

Гетьман Іван Мазепа закликав чинити інакше:

*Озмітєся всі за руки,
Не допустіть горької муки
Матці своїй больи терпіти!
Нутє врагов, нутє бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблі маєм права!*

Чи відлунив цей заклик у XXI столітті? Хай там як, але нащадки козаків вийшли на міські й сільські майдани, продемонструвавши історичну тяглість героїчної бездержавності...

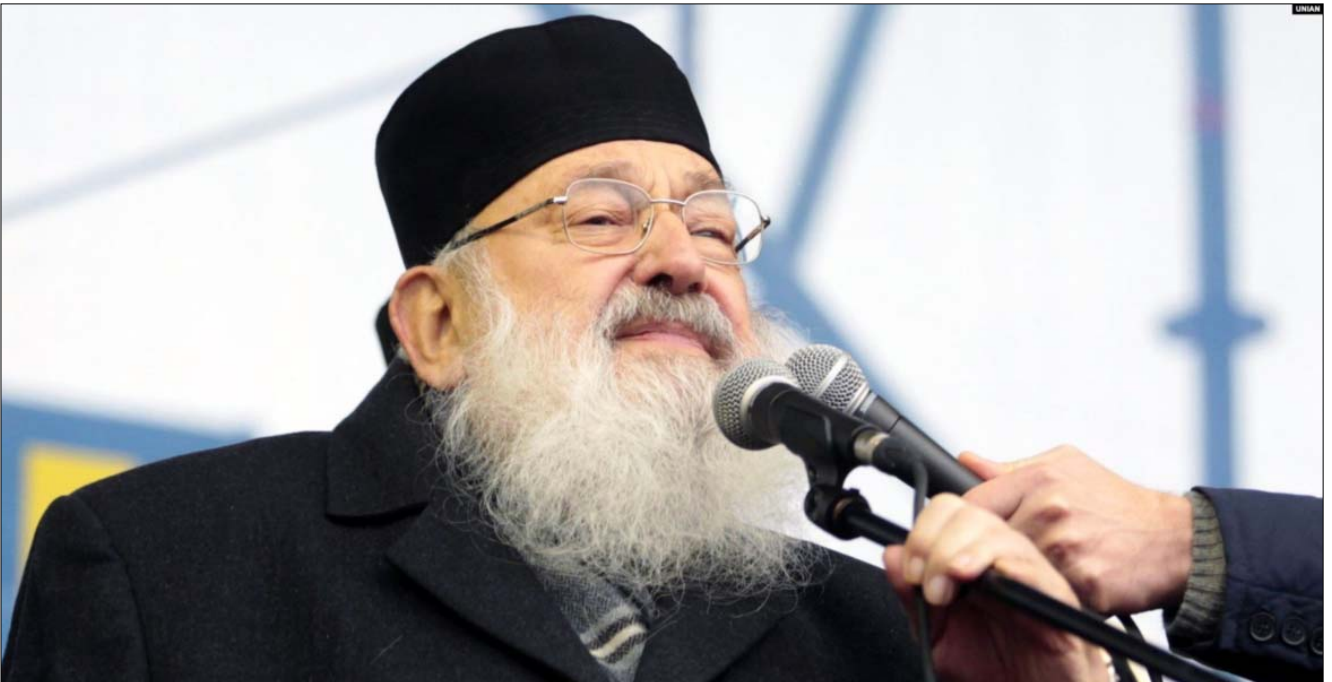
Протестуючи, почали самоорганізовуватись, навіть не відаючи про теорію синергетики та її творця Людвіга фон Бергаланфі.

«Самоорганізування ніколи не буває спонтанним. Воно потребує зусиль, творчої напруги. Цим воно принципово відрізняється від дезорганізації, яка має спонтанний характер і в замкненій системі розвивається сама собою, прямуючи до максимуму. За синергетичною концепцією, Добро є самоорганізування, а Зло – дезорганізація. Розуміння того, що Зло є ніщо, з цього погляду стає цілком наочним, так само як і відсутність, непотрібність джерела дезорганізації (диявола). Добро і Зло – несиметричні, бо Добро твориться напругою духу, а Зло спонтанне, оскільки породжується само собою» (Анатолій Свідзинський, доктор фізико-математичних наук, культуролог).

Широка інформаційна кампанія проти Єврореволюції оформилась минулого року. Далі – більше. Цьогоріч було скасовано заочний арешт экс-президента Віктора Януковича у справі про розстріли на Майдані. 1 жовтня за заявою Рената Кузьміна, екзаступника генпрокурора часів президента-втікача, Державне бюро розслідувань відкрило кримінальне провадження у справі про «держпереворот» у зв'язку з подіями на київському Майдані 2013–2014 років. У висліді були викликані на допит лідери Майдану, а напередодні Дня Гідності та Свободи в Музеї Революції Гідності провели демонстративні обшуки. Вже рік тягнеться інспірована владою «справа Шеремета», виразніше окреслюється судова перспектива гротескових звинувачень проти Марусі Звіробій, Софії Федино та Сергія Пояркова...

Можливо, владі треба нагадати про вчення філософа-просвітителя Жан-Жака Руссо, який наголошував, що в разі узурпування державною владою природних прав народу він (народ) має право на повстання, щоб повалити владу й встановити народний суверенітет?

До речі, про це казав і Владика Любомир Гузар: «Коли влада вживає надмірну силу, народ має право збройно боронитися. Кожен із нас має право боронитися...».

Можна, звичайно, обурюватись діями нинішньої влади, але вони стали логічним наслідком гіпертрофованого «демократичного гуманізму і плюралізму» лідерів майданів. Київського передусім. Дарма, що навіть «вождь всесвітнього пролетаріату» Володимир Ленін застерігав: «Всякая революция лишь тогда чего-нибудь стоит, если она умеет защищаться». Тож вчасно не зачищена «контра», яка нині порядкує в парламенті, в судах, у силових структурах, з ентузіазмом взялася за своїх противників.

Повстання відрізняється від революції тим, що революціонери мають чіткий план дій, наперед знають, як управлятимуть державою. Хто більше готовий до цього, той забирає більшу частину виграшу. Тобто влади. Згадаймо порошенківський грейдер, згадаймо учасників дійства на концертній сцені Майдану...

Словосполучення Революція Гідності – це радше емоційна оцінка, не політологічна. І вже аж ніяк не «держпреворот». Ну не були революціонерами Тягнибок, Турчинов, Кличко, Порошенко і до них «прімкнувши». Фальшиво патетичний вигук «кулявлоб» аж ніяк не підтверджував справжності революційного запалу Яценюка...

Сім років тому обурені свавіллям влади українці вийшли на акції протесту, ставши на захист своєї гідності й честі. Протест поступово вилився у повстання, яке, втім, не переросло в революцію. Систему не вдалося знищити, не вдалося навіть замінити правила гри для її найдіозніших бенефіціарів, упереваж антиукраїнців, які системно руйнують державу. Фатально позначився брак національно свідомої еліти.

Що в підсумку? «Є масовий переляк і конспірологія на будь-який смак, але всі зайняті власним виживанням як пріоритетом. Бо недавній добровільний і волонтерський досвід самовідданої боротьби за країну показав, що чим ти самовідданіший, тим імовірніше, що тебе за цю самовідданість і посадять» (Олег Покальчук, соціальний психолог).

У висліді втрачаємо країну. При владі не революціонери, а шоумени й профани, неспроможні налагодити роботу державної машини. «Слуги народу» не знають, що за будь-якої перерегуляції системи, в тому числі й соціальної, неминуче відбуваються так звані перехідні процеси, яким притаманний негативний, дезорганізаційний характер. Всі революції супроводжуються ентропійними процесами.

У стані невизначеності, спричиненому війною та коронавірусом, в якому сьогодні перебуває наше суспільство, посилити ці перехідні процеси і тим самим спричинити дезорганізацію (хаос) значно легше, ніж подолати їх. Цим процесам потрібно щось протиставити бо нині роль інтелектуальних і психологічних ресурсів різко зростає, що неминуче веде за собою інноваційний процес – творення нового знання.

«Слуги народу» цього не розуміють. Вони не відають, що в стані напівгласності, який домінує в Україні, негативні явища в суспільстві внаслідок перехідних процесів неминучі, і результати їхні можуть бути жахливими. Тому соціальна політика держави насамперед має стати засобом розв'язання соціальних проблем.

Умови соціального вибуху виникають тоді, коли центральні механізми внутрісистемної регуляції не можуть або не хочуть зробити необхідні зміни в організації суспільства. Енергія соціального вибуху накопичується повільно, але сам вибух відбувається зненацька, і передбачити його майже неможливо. Так, штурм Бастілії, з якого почалася Велика французька революція, заздалегідь не планувався. Вигук Демулена «У Бастілію!» послужив іскрою, що запалила пожежу, привела до ряду подальших політичних подій, що позначилися на долі всієї Європи.

2014 року Україна лише зробила першу реальну спро-

бу вийти з поля тяжіння з Росії і перейти на іншу, європейську орбіту, але для цього серед української спільноти забракло керманічів-патріотів. Тож Україні не вдалося остаточно розірвати пуповину з колишньою метрополією, щоб нарешті взятися творити нову реальність: правову, політичну, культурну. Дехто з політологів переконані, що цьому на перешкоді стала війна. Але саме в умовах війни, як свідчить історичний досвід людства, найкраще проводити усілякі реформи. Передусім економічні.

Визнаймо: до революції в політологічному сенсі в Україні не були готові ні суспільство, ні опозиційні партії (повноцінних політичних партій у нас досі немає, а лише більш-менш успішні виборчі проекти). До революції були готові олігархи.

У цьому контексті цікавими є одкровення одного з україноненависників, лідера «Ліберально-демократичної партії Росії» Володимира Жириновського: *«Нікогда ні в какой стране мира власть народу не принадлежала. Вам никто никогда власти не даст. Вам в 1917 году сказала: власть народу! Палучілі власть? Єльцин абецал власть народу. Демократію. Палучілі? Я вам об'ясню, что вам никто никогда власти не даст. Власть всегда в руках мафии, бандитов, кримінала, коррупционеров. От царя до севодняшней власти»*.

Похмуро, але Володимир Вольфович таки дещо знає. Принаймні з сучасної російської історії. Під час Революції Гідності відбулося лише перезавантаження системи, а не її перезаснування. Образно кажучи, в комп'ютер під назвою «Україна» інстальювати модерну правову програму не вдалося.

Як відомо, для нормальної роботи нової комп'ютерної програми її треба правильно інстальювати на жорсткому диску. Якщо комп'ютер глючить, а пошуки вірусів й інші спроби очистити систему виявляються безуспішними, то без революційних заходів – радикального перевстановлення операційної системи – не обійтись.

Майже як у суспільстві. Якщо система-державна не справляється з покладеними на неї обов'язками, то системі змінюють. Різними методами. Один з них – революційний.

Ще одна аналогія з комп'ютером, про яку майбутнім революціонерам слід пам'ятати. Перевстановлення операційної системи на комп'ютері призводить до знищення відомостей на системному диску С – зникають всі дані, відповідальні за функціонування ОС. Отож спеціалісти рекомендують найціннішу інформацію копіювати або поміщати в хмарне он-лайн-сховище.

Інакше кажучи, фахівців та управлінців з демонтованої Системи слід берегти. Не люструвати бездумно. Бо через непрофесіоналізм і невігластво нової влади перед країною постануть завдання і проблеми ще складніші. Система загрозне в стані неізначеності.

Так, прогнозикта й тарологиня Ольга Соломка у своєму прогнозові для України з 30 листопада по 6 грудня передбачає серед громадян появу відчуття програшу, бажання впасти на дно, схватитися, відлежатися, забути, запити; не рятуватиме навіть родина, вона не даватиме відчуття захищеності, а, можливо, навіть посилюватиме тривогу й збільшуватиме напруження...

Населення може тривалий час перебувати у такому стані, не беручи участі в ухваленні доленостих рішень, лише покладаючись на владу. Але невизначеність життєвих перспектив неминуче призводить до втрати ініціативи, до політичної та соціальної апатії. Вона для керівництва держави стає дедалі небезпечнішою. Апатія серед посполитих набуває характеру пасивного опору владі. Зникає індивідуальна активність, зацікавленість. Економічні програми не виконуються. Все робиться абияк. Система стає некерованою.

Сьогодні на наших очах відбувається реставрація старої корупційно-олігархічної структури. Ті, хто привів до влади шоумена і Ко, поступово приходять до тями і вже пояснюють свій помилковий вибір нерозумінням ситуації в державі. Sic! Нерозуміння наслідків своїх вчинків не звільняє од відповідальності. Бо потерпає загал.

Аби граблі нових виборів знову не вдарили по чолі громади, викликавши чергове розчарування спільноти, треба навчитись обирати не популістів, а справжніх лідерів, які можуть сказати своєму народові: я вам не обіцяю нічого, крім поту і навчання, але попереду нас чекає щастя.

Оскільки за три десятиліття незалежності державницьки налаштований електорат виховати не вдалося, то, напевно, треба у законодавчий спосіб зменшити кількість виборців – через віковий ценз, іспит на знання Конституції, запровадження платного голосування, обстеження у психіатрів на дієздатність... А ще на законодавчому рівні ухвалити виборність, як у США, посад місцевих суддів, прокурорів, шерифів тощо.

Найбільша проблема творення Української держави криється насамперед у духовній площині. Щоб здолати Сис-

тему, має відбутися революція у свідомості та світосприйнятті.

Вкотре вражає дилетантизмом Володимир Зеленський, який у своєму зверненні до українців з нагоди вшанування жертв Голодомору ставить запитання («Як можна прагнути знищити цілий народ? Чому? І за що? Ми ніколи не зможемо цього зрозуміти»), на які українці вже давно знають відповіді. На сором, Президент не знає історії України, історії Голодомору як геноциду, не знає винуватців умисного рукотворного нищення нації.

Десять років тому відомий психіатр Семен Глузман зазначив: «Проблема в тому, що владу в Україні неможливо змінити зверху. Починати все треба знизу. Ситуацію треба виправляти всіма способами. Ввести фінансову амністію. Ходити на вибори і вчитися вибирати достойних людей. Контролювати владу. Вимагати з міністра безперспективно. Треба навчитися контролювати і вимагати рішень і прозорої звітності «на місцях» – зі свого поселення, району».

Двері у майбутнє все ще відкриті для України. Та лише визнавши власні недоліки і помилки, підвищивши рівень соціальної культури можна торувати шлях у Прийдешнє. Однак критично бракує модерного проводу, бракує ефективного управління Системою. Візіонери у державі є. Однак вони маргіналізовані. Їх, на жаль, мало. Тож мало хто їх чує і слухає.

Разом з тим не можна суспільству йти у світ, не визнавши, приміром, з концепцією творення Великого Державного Герба України. Як сприймати вельми неоднозначний з погляду геральдики ескіз цього важливого символу державності аторства Олексія Кохана, який за советських часів у своїх карикатурах примітивно висміював українських націоналістів?..

«У народі великої України захована давня верва, розмах. Це – народ колосальної енергії, народ індивідуальностей і контрастів. Він здоровий, як дуб, і гнилий, як порохно. Твердий, як мур, і гнучкий, як дамасценське залізо. Народ мрійників і романтиків. Уміє на кожному кроці ризикувати життям і майном. Він має багато людей ініціативи, і це закопує його. Кожен має свою думку і після неї все робить, бо переконаний, що вона найкраща. В цьому випадку треба нового генія – колективу, який зберіг би в тому народі непропащу силу енергії і звернув її на належний шлях, дав йому всебічну освіту, а тоді стане він зразковим народом, другою Німеччиною на Сході».

Чи стане пророчою ця думка Мирослава Ірчана, журналіста і письменника, оприлюднена у 1920-х роках минулого століття?

Коли українці стануть зразковим народом? Після третього Майдану?

Олег К. РОМАНЧУК

Рейтинг добробуту

Україна посіла 92 місце у світовому рейтингу добробуту. Це на 4 позиції вище порівняно з 2019 роком, проте є найгіршим показником серед країн Східної Європи. Всього у рейтингу оцінювали 167 країн. Про це йдеться у звіті міжнародної організації Legatum Institute. При цьому аналітики помістили Росію на 76 місце в світовому рейтингу добробуту, а Білорусь на – 69.

Причиною цього вказується війна на Донбасі, яка суттєво знижує рейтинг безпеки. Водночас аналітики вказують на проблеми України у сфері свободи зібрань та об'єднань.

Найвищі позиції у рейтингу Legatum Institute посіли Данія, Норвегія, Швейцарія, Швеція та Фінляндія. А на останньому місці перебуває Південний Судан.

Світовий рейтинг добробуту		Безпека	Особиста свобода	Управління	Соціальний капітал	Інвестиційне середовище	Умови підприємства	Доступ до ринку та інфраструктура	Якість економіки	Умови життя	Здоров'я	Освіта	Довілля
1	Данія	10	2	3	1	6	6	8	8	1	6	3	8
2	Норвегія	2	1	2	2	2	11	25	9	8	7	8	9
3	Швейцарія	1	12	7	9	15	3	11	1	5	4	12	6
4	Швеція	14	3	6	7	8	16	6	7	3	9	16	1
5	Фінляндія	16	4	1	3	5	14	9	20	9	21	5	2
76	Росія	140	143	101	99	78	87	61	43	58	101	21	77
90	Киргизстан	71	103	98	66	94	116	112	92	90	76	80	65
91	Гаяна	91	62	74	77	97	109	103	109	84	119	93	54
92	Україна	144	85	73	147	119	74	77	91	69	115	38	110
93	Сальвадор	128	66	75	91	89	92	81	90	94	93	109	153
94	Туреччина	147	154	118	141	57	59	54	70	52	70	89	97
167	Південний Судан	167	163	165	165	157	154	144	164	166	165	167	135

Джерело: Legatum Institute